

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

E. og K. G. Holch Andersen

Interiørbilleder fra Mors 1900-1950

Interiørbilleder fra Mors 1900-1950

E. og K. G. Holch Andersen

*Interiørbilleder
fra Mors
1900~1950*

Morsø Lokalhistoriske Forlag • 1986

Tidligere udgivet:

- »Det gamle Nykøbing Mors«, 1971.
- »Rofærge og Dampdrift«, 1974 (udsolgt).
- »Nykøbing-borgerne og deres kirke«, 1975.
- »1864 og Morsingboerne«, 1976.
- »Hestekraft og Motorvogn«, 1978 (udsolgt).
- »Typer og Tryk i en lille By«, 1980.
- »Gamle postkort fra Mors«, 1981.
- »Kammerherrens Højris«, 1983.

»Interiørbilleder fra Mors 1900-1950« af Ellen og K. G. Holch Andersen
er udgivet af Morsø Lokalhistoriske Forlag.
Satsen er Plantin fotosats, og bogen er trykt i offset i
Morsø Bogtrykkeri/Jakob Nyborg.
Papiret er 150 g matglattet.

Nykøbing Mors, 1986.

ISBN 87-87566-23-0

Interiørbilleder fra Mors 1900-1950

Denne bog fortæller ikke stilhistorie. Heller ikke om møbelindustriens udvikling og indretningen af hjemmene. Målet er at give læserne en oplevelse ved at studere billederne og erindre deres egen samt deres forældres og bedsteforældres tid.

Det vil være oplagt, at den ældre generation bruger bogen til at fortælle børn og børnebørn om den tids boligindretning, om de ting, der blev brugt, og om hvordan de blev brugt.

Også til undervisning i skolerne vil bogen være velegnet. Her kan lærer og elever sammen finde frem til mange detaljer, som fortæller om den tids boligindretning.

Billederne er et lille udvalg af de mange interiørbilleder, som findes i Morsø Lokalhistoriske Arkivs samlinger.

Udvalget af billeder viser den udvikling, der i tidens løb er sket på Mors og i resten af Danmark i befolkningens levevilkår og boligindretning.

Der er et langt spring fra bogens første billeder af bondestuen fra 1905 – med langbordet og bænken under vinduet og sand på gulvet, bilæggerovnen med armstolen ved siden af, bjælkeloftet og de hvidkalkede vægge samt alkoven med de hjemmevævede dyner – til bogens sidste billede af lærerens stue i 1952 med de behagelige møbler, tapet på væggene og tæpper over hele gulvet.

I bogen er der billeder fra store og små gårde, fra husmandshjem og arbejderhjem og handels- og håndværkerhjem samt alderdomsstuer.

Selv om vi i dag synes, udviklingen i første halvdel af dette århundrede gik langsomt, bragte den på boligområdet store ændringer. Man fik mere plads. Flere og behageligere møbler, mere lys samt bedre opvarmning af lejlighederne.

Bogen fortæller om modens skiftende udsmykning på væggene – fra de var overhængt med familie-billeder og glarmesterbilleder, til man kun havde få, men store malerier og reproduktioner – og desuden blomster på væggene.

Også møblernes placering har skiftet med tiderne. I bondestuen stod møblerne langs væggene, senere fik spisebordet med fire eller seks stole den centrale plads midt på stuegulvet.

De sidste af bogens billeder viser, at man er gået over til at sætte møblerne i grupper. Det skyldes til dels den udvikling, de elektriske lamper fik i 30'erne. Den store loftslampe over spisebordet var ofte blevet afløst af bord- og standerlamper ved småborde og lænestole.

Møblerne, som bogens billeder viser, var af god kvalitet. De stammer fra den tid, hvor de enten var håndværks- eller fabriksfremstillede af gode materialer. De var beregnet til at holde hele livet. Senere blev fabriksfremstillingen af møbler indrettet på, at de skulle være billige. De blev fremstillet for at blive brugt og smidt væk.

Også for arbejdet i hjemmene fik den forbedrede boligindretning betydning. Der var ikke mere behov for så mange tjenestefolk.

Morsø Lokalhistoriske Arkiv har et brev fra ca. 1920, der fortæller om hovedrengøring. En direktørfrue giver heri stuepigen, Marie, instruks om gardinophængning efter hovedrengøringen:

»De mørke Gardiner ligger i Vinskabet oppe i Gangen, samt røde Gardiner til Soveværelset.

I Direktørens Stue kan De hænge Gardinerne op paa Ringe. Det luner om Vinteren, at man kan trække Gardinerne for om Aftenen. Ringene ligger sikkert ogsaa i Skabet, ellers hænger de i Garderoben.

Bliver Gardinerne hængt paa Ringe, maa vi beholde Sommerportieren paa den Side (altsaa Direktørens Stue), da alle de lange Gardiner saa maa anvendes til Vinduerne.

I min Stue fæstnes Gardinerne op. Der er Kapperne draperede, og læg Mærke til, at Portieren er foret med et finere Foer end Gardinerne, der bruges til Portieren. To lange, brede Stykker og to runde Kapper og to Spidser. Til Vinduerne et bredt Gardin paa Pillen og smalle ved Siderne.

Gardinerne til Spisestuen ligger i en rød Puffe paa Loftet. De er vasket, men skal stives og stryges. Ganske tynd Stivelse anvendes. Marie maa helst hjælpe at stryge og stive Gardinerne. Sadelmager Kjeldstrup har hængt op før, han er billigere end Kjeldsen. Marie maa ogsaa hjælpe med Rengøring af Stuerne. De forgyldte Rammer tørrer og børster man først Støvet af, derefter tages lidt Eddike og Vand og tørrer dem med for at faa Fluesnavset af. Gnides saa tør med Skind eller blød Klud. Naar De gør rent, maa De helst begynde i Direktørens Stue, og saa snart der er støvet af og Kakkelovnen pudset, hæng saa Billederne op igen, at de ikke skal staa rundt omkring og tage Skade. Mens De arbejder med Rengøringen, kan Sadelmageren staa i Spisestuen og arbejde med Gardinerne, saa der hurtigt kan komme i Orden igen. Tag én Stue ad Gangen, saadan der altid er et Sted at være«.

Hovedrengøringen forår og efterår var en stor belastning for husmoderen, enten hun havde tjenestefolk til arbejdet eller selv skulle udføre dette. Udviklingen af boligindretningen og de tekniske hjælpemidler, der kom til i første halvdel af dette århundrede, har til dels afskaffet de årlige hovedrengøringer.

De fleste af bogens billeder, der bringes efter årstal, er taget af fotograf Mette Pedersen, som fra 1914 til ca. 1965 havde atelier i Øster Assels. Foruden portrætfotografering var hun meget optaget af at fotografere mennesker i hjemmet og i det daglige arbejde. Disse billeder fortæller os i dag meget om den tids levemåde.

Vi har udformet billedteksterne således, at der til det enkelte billede fortælles om en detalje. Det er vort håb, at læserne selv vil finde andre ting på billederne, der giver dem yderligere oplevelser og erindring om brugen af møblerne.

I nogle af teksterne skrives der om husholdningsbogen. Det er, når der er brugt citater fra bogen »Kunsten at være huslig«, skrevet 1916 af Ingeborg Møller.

Der er mange detaljer i billederne, som med fordel kan betragtes gennem en lup.

God fornøjelse!

Ellen og K. G. Holch Andersen.

Bondestue i Sejerslev, fotograferet af Nationalmuseet 1905. Bortset fra dragterne er interiøret med den åbentstående alkovedør og bilæggerovnen fra 1748, med de norske løver, udtryk for en tradition, der strækker sig tilbage til slutningen af 1700-årene.

Bag forhænget på omhængshylden opbevaredes husets tallerkener, kopper, fade og krukker m.m. Ved ovnen sidder Bodil med sin bindehose, og Kresten Sallingbo er i færd med at binde et halmløb, der blev flettet af rughalm og brugtes til opbevaring af mel, gryn og brændsel m.m.

Den nye tid med petroleumslampen har holdt sit indtog i stuen.

Stuen på gården »Lille Rolighed« i Sdr. Dråby var gammeldags indrettet, da den blev fotograferet i 1906.

Alligevel er den præget af, at Maren og Laust Rolighed er i gode kår.

De har messingkrus, kande, lystager, morter og varmebækken, stueur og bogsamling.

Den fine bilæggerovn er fremstillet af N. A. Christensen i Nykøbing.

Møblerne er malede og lakerede. Selv efter mange års brug er de i fin stand.

Til højre ses døren til alkoven. Det hvidskurede gulv er strøet med sand, der kunne opsuge en del af det snavs, man slæbte med ind fra gårdspladsen.

Husmand Anders Olesen, Sundby, i sin stue 1910.

Han sidder på stuens varmeste plads ved bilæggerovnen og læser. På langbordet foran ham ligger bibelen, og på væggen ses et skriftsted.

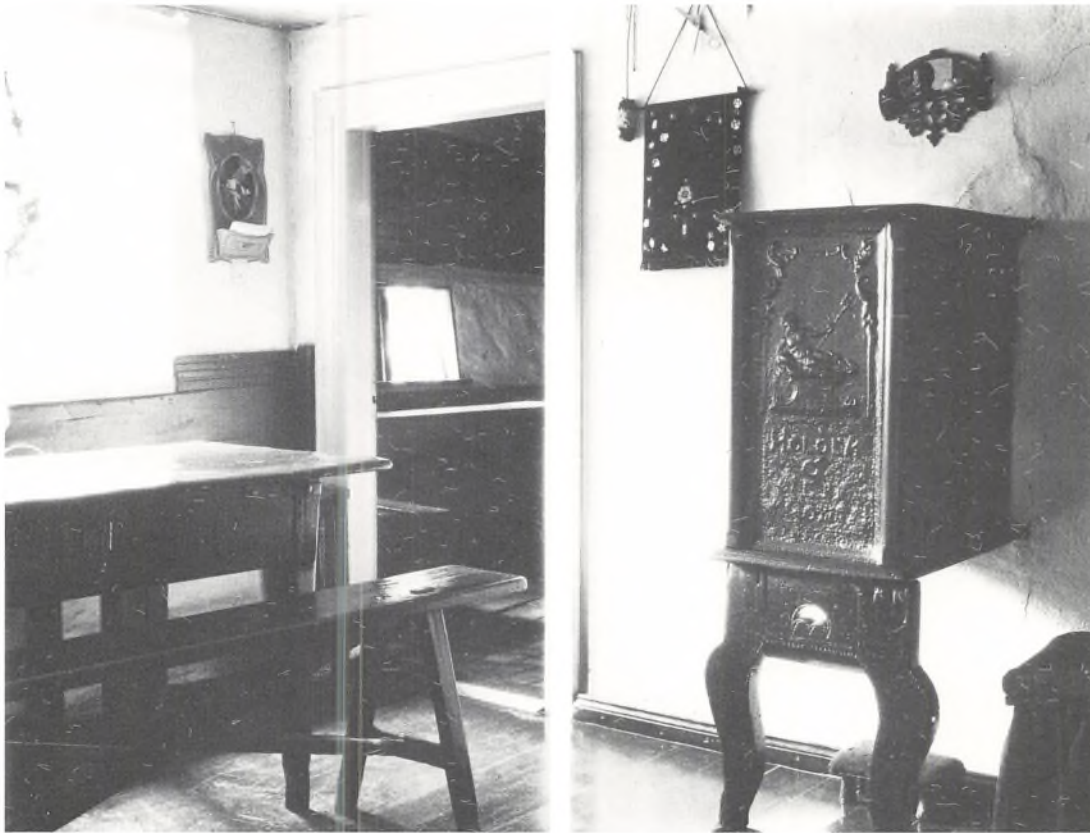
Det betød meget for hans slægtled at vise, at de beskæftigede sig med åndelige værdier.

Spytbakken på gulvet ved siden af stolen var for mange en uundværlig del af bohavet.

Under omhængshylden er der murede nicher i væggen. I den ene står husets messingting og i den anden fotografier. De mange billeder viser en stærk tilknytning til familien.

Læg mærke til papirroserne, der er sat ind bag det store billede.

Til venstre ses alkoven, hvor der i stedet for en dør er ophængt stof til at trække for.

»Halkjærsgaard« i Dragstrup blev inden nedrivningen i 1930 fotograferet inde og ude.

Bilæggerovnen på sin træfod havde tre støbejernsider uden åbning mod stuen. Der blev fyret fra skorstenen i køkkenet, som ses gennem den åbentstående dør. På ovns forsiden ses »Neptun« samt navnet på den norske by Halden, hvor ovnen blev fremstillet.

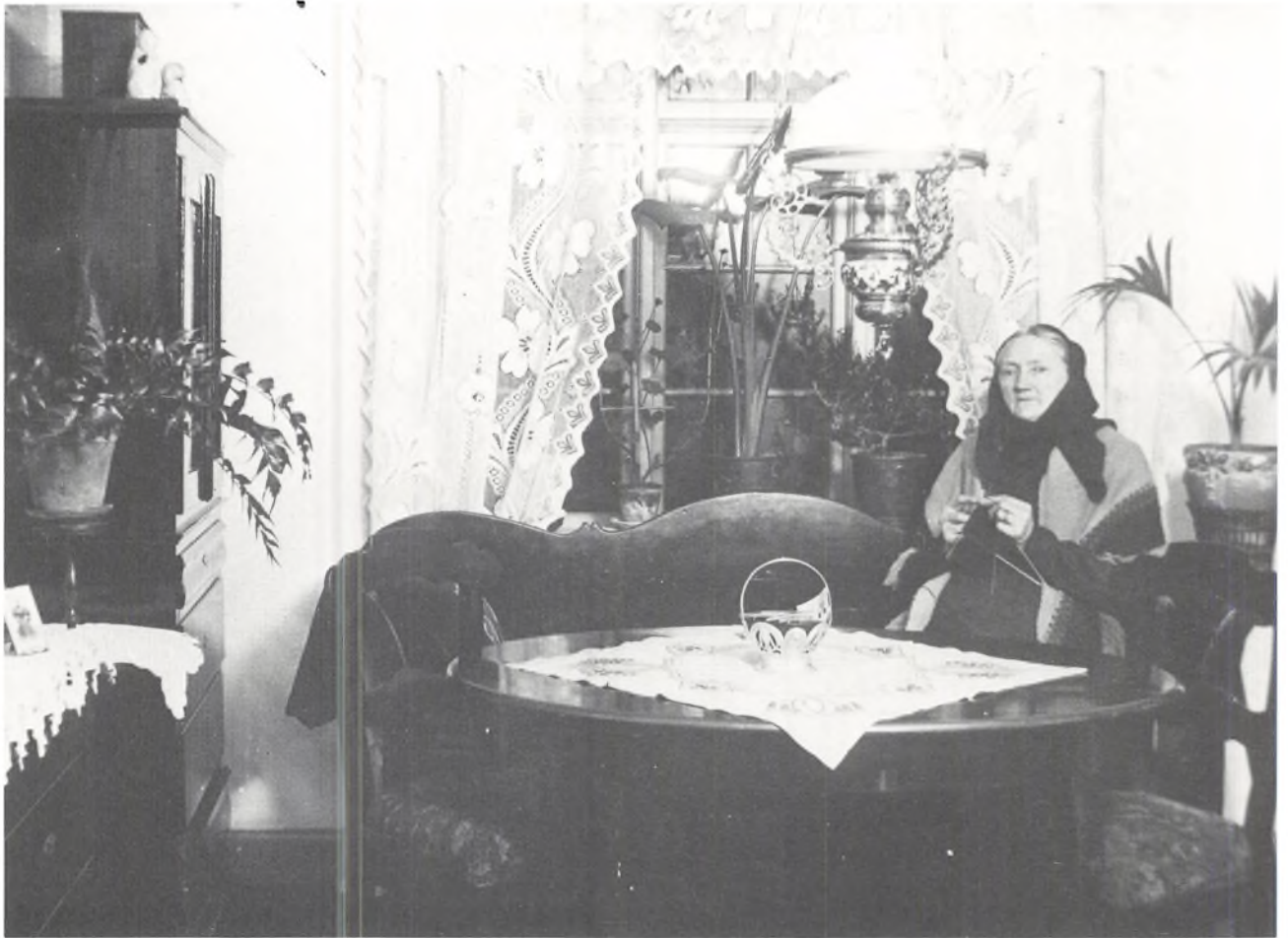
Til venstre for køkkendøren ses ophængt en kalender med plads til breve.

Til højre for døren hænger lampepudderen ved siden af det broderede stykke til mærker.

Pastor Bayer og hustru, Redsted præstegård, er i færd med at forberede julen 1906.

At præsteparret fulgte med tidens mode og skikke, viser det storblomstrede tapet og de mange fotografier og malerier omkring et stort billede af Jomfru Maria med Jesusbarnet.

Der var hyggeligt i stuen hos Grethe Skyum på N. A. Christensens Stiftelse i Skovgade, ca. 1911. Hun har fine mahognimøbler og flotte blondegardiner. Disse har været vanskelige og tidkrævende at vaske og stryge. I »Husholdningsbogen« står der: »I Køkkenet kan Strygejernene varmes på en Strygepande over Kulild. Saa snart Jernet begynder at blive varmt og lugte af Stearin, skal det gnides haardt med Papir og derefter med Sand, saa det gamle Stearin fjernes. Derefter varmes Jernet igen.

Blondegardinerne skal stryges fra Vranken med et Stykke over og et blødt Underlag.

Vær forsigtig, det maa hellere tage en Time mere at stryge Gardinet end rive det i Stykker.

Efter endt Brug indgnides Jernet igen i Stearin«.

Lørdagsbadet hos lærer og kordegn Pedersen, M. C. Holmsgade, ca. 1910.

Badedagen var en festforestilling, der krævede meget af forældrene. Først skulle det store trækår hentes ind i køkkenet og fyldes med vand, der blev opvarmet i baljer og gryder på komfuret. Derefter skulle de urolige unger på skift vaskes i karret.

Denne måde at bade på blev brugt langt op i 40'erne og nogle steder også i 50'erne.

Købmand A. H. Schade med familie i dagligstuen ved siden af deres forretning i Vestergade ca. 1910.

Gardinerne er på ydersiden foret med blondestof, for at solen og lyset ikke skulle falme og mørne de uldne gardiner, der var gode til at holde kulde og træk ude om vinteren.

Sybordet foran vinduet er dækket af en dug med meget fornemt broderi.

Puffen, som ses til venstre for datteren, var et møbel, som fandtes i mange hjem. Det var en kasse med låg, som var polstret og betrukket med stof og som blev brugt til opbevaring af tøj m.m. Den blev også brugt som siddeplads.

1911 fik madam Sørensen i Østergade besøg af sønnen og svigerdatteren fra Chicago. I den anledning er det amerikanske flag sat op på væggen.

Stueuret, der er af tysk fabrikat, er med spiralformet tonefjeder, der giver en mild tone ved timeslagene. Urskiven er belagt med emalje, viserne er de såkaldte fantasivisere. Riffelpendulet er af messing med emalje på pendulpladen. Urkassen er af mahogni eller valnøddetræ.

Urmagerne dengang var klar over, at hvis kunden var fra landet, så ville han have et ur med stor klangfylde, der kunne høres over større afstande. Var kunden fra byen skulle timeslagene være sprøde.

Else og Jens Overgaards stue på gården »Overgaard« i Fårtoft ca. 1911.

Her ses tydeligt en forskel i møbleringen i forhold til bogens første billeder fra omtrent samme tid. Anretterbordet med de mange messingting, den høje petroleumslampe og klaveret med klaverbænken giver altsammen et indtryk af velstand.

Loftets fine dekoration er udført af kunstneren Fridolin Johansen, som en tid opholdt sig på gården. Læg mærke til de udstoppede fugle, som står på hylder på væggen, og klædebørsten, som hænger i sin holder nedenunder.

På dørkarmen ses ophængt en avisholder af broderet stof.

Kaffepause i stuen ved Agerø skole ca. 1911.

I vinterhalvåret var det én af husmoderens daglige pligter at efterse og rengøre petroleumslampen. Var der petroleum på beholderen? – Var vægen lige og ikke for hård? – Det var lige så vigtigt at efterse trækhullerne ved brænderen. Hvis de var tætte, osede lampen, og det var meget ubehageligt. Var disse ting ikke i orden, lyste lampen også dårligt. Mindst én gang om måneden skulle lampen tages ned, skilles ad og pudses. Et arbejde, der krævede både tid og kræfter.

At bo i en baggård sættes ofte i forbindelse med fattigdom. At det ikke altid var tilfældet, viser dette billede af uldhandler, senere trikotagehandler, Jens Thøgersen, der 1911 boede i bagbygningen til Havnegade 11.

De flotte blondgardiner er ophængt på træstænger, der bagpå havde lærredsbåndler. Heri var gardinerne sat fast med knappenåle. Kappen er draperet med en roset i hver side.

Kakkelovnsstøv og petroleumsos medførte, at det var nødvendigt at nedtage og vaske gardinerne både til forårs- og efterårsrengøringen. Det krævede tålmodighed og fingerfærdighed af husmoderen at få gardinerne til at hænge så fint, som det ses på billedet.

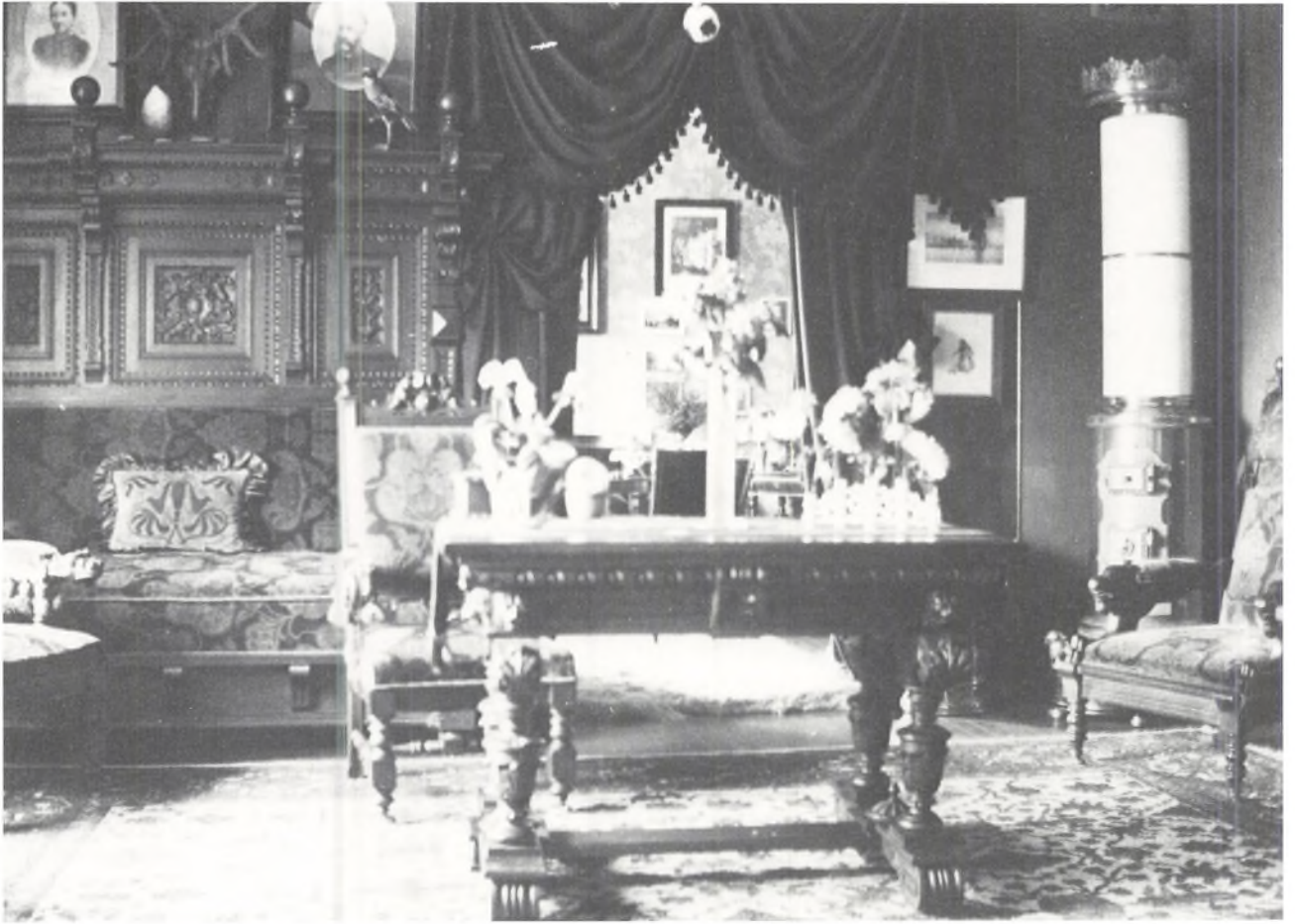
Vognmand Chr. Thomsen med familie i dagligstuen i Nørregade ca. 1912. På den tid var palmer meget almindelige som stueplanter.

Læg mærke til forskellen i mændenes påklædning fra ældste til yngste generation.

Det elektriske lys har holdt sit indtog i borgerhjemmet. Herom skrev »Husholdningsbogen«:

»I hygiejnisk Henseende staar det elektriske Lys himmelhøjt over Petroleumsløset, der gør Luften i Stuerne usund. En større Petroleumslampe forbruger lige så meget Ilt og frembringer lige saa meget Kulsyre som 5 Mennesker tilsammen. Det elektriske Lys forandrer ikke Luftens Sammensætning.

I praktisk Henseende, med Henblik paa det huslige Arbejde, er der ingen Sammenligning«.

Herreværelset i grosserer Møgelvangs lejlighed i Vestergade ca. 1913.

Egetræsmøblerne fortæller, at her bor der en købmand, der er indehaver af et solidt firma.

Forretningsforbindelser, som ofte kom på besøg, kunne her, i de store armstole og sofaen, i en hyggelig og afslappet atmosfære tale forretninger.

Arbejderklassen havde først i dette århundrede opnået et økonomisk stade, der gav mulighed for at indrette hjemmene med gode møbler. Der var også råd til, hos glarmesteren, at købe større billeder med romantiske motiver.

Her ses støberiarbejder Anders Mortensen med familie i huset på Nørrebro, ca. 1914.

Familien Græsborg i stuen på »Fruergaard« i Fjallerslev 1914.

I de fleste hjem var der, som det ses på billedet, trægulve, der blev ferniseret 1 til 2 gange om året. Fernissen blev hurtigt slidt af på udsatte steder som dørtrin, foran døre, omkring borde og midt på gulvene. Disse steder blev kaldt »stjerne«. I »Husholdningsbogen« var der følgende råd til udbedring heraf: »Efter den ugentlige Rengøring, naar Gulvene er rene, tager man Fernisflasken og en Klud, gaar rundt i Lejligheden til de slidte Steder. Til Paagnidning bruges en lille Linnedklud. Fernissen skal gnides saa tyndt ud som muligt. Den skal arbejdes helt ned i Brædderne og tilsyneladende være tør med det samme. Har den en fedtet, olieagtig og vaad Glans, er den smurt for tyk på. Dels er Fernissen ikke arbejdet godt nok ned i Træet«.

Dagligstuen på Erslev Kro ca. 1915.

I stuen var det moderne at opstille de gamle messingting, som var blevet overflødiggjort af billigere industrivarer. Varmebækkenet, ophængt på væggen, var blevet afløst af zink-varmedunken. Det var lettere og ikke så brandfarligt at opvarme sengen med de galvaniserede varmedunke.

Bag spisebordet ses buffeten med indbygget spejl. Her stod, som det ses på billedet, nips og messingting. I skuffer og skabe opbevaredes husets sølvtøj og pæne porcelæn.

Fisker P. Dahl havde i 1915 fået indlagt elektrisk strøm i sit hus på Refshammer, men den gamle petroleumslampe blev ikke overflødig af den grund.

Fra lyskontakten, der ses til højre i billedet, blev der trukket en ledning under loftet og ned ad én af lampens kæder, og petroleumskrøderen udskiftedes med en fatning til den elektriske pære.

Nogle lamper havde, foruden petroleumskrøderen, også holdere til stearinlys, som det ses på dette billede.

Lærerinde Magda Simonsen og søsteren i Øster Assels 1916 med hver sit broderi i den hyggelige stue med polstermøbler og stueorgel.

På det polerede bord ses en opsats, hvori postkort og familie billeder blev lagt, så de besøgende havde let adgang til at se disse.

Over bordet hænger en af den tids moderne elektriske lamper. Øster Assels by fik i 1908 sit eget elektricitetsværk.

At der herskede orden i musiker Brusgaards hjem i Vils 1917 ses af billedophængningen og opstillingen af nipsfigurer på kommoden til højre. De mange stemningsbilleder er anbragt i nøjagtig samme højde og med samme afstand. Kun billedet af kirken og præsten bryder linien.

De to ens billeder af kongeparret understreger symmetrien.

Hjørnet af dagligstuen hos gårdejer Chr. Holmgaard i Øster Assels med de mange blomsteropsatser, orglet og den hvidlakerede dør og fodlisterne samt det fint malede og stafferede loft vidner om den velstand, der i 1917, under 1. verdenskrig, kom til det danske landbrug.

Ét af modens påfund var perlefyrynserne omkring hængelampens skærm.

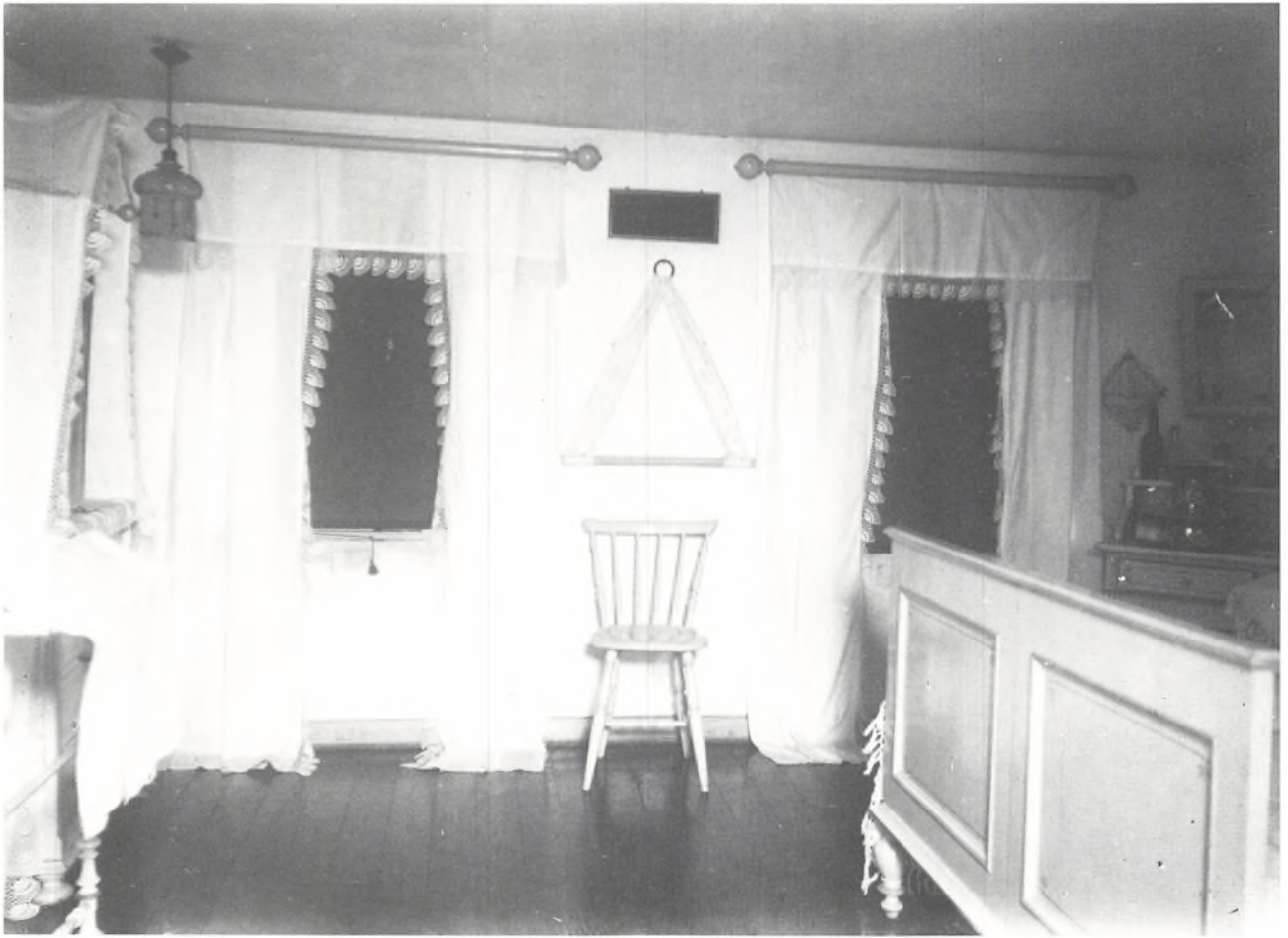

Gårdejer Povl Kusk og hustru i deres stue på gården »Nygaard« i Vejerslev 1917.

På højskolerne lærte pigerne i håndarbejdstimerne at brodere, og det kom til at præge mange hjem i den første fjerdedel af dette århundrede. Der blev broderet duge, sofapuder og skånestykker til sofaer og stole og andre pynteting.

På billedet ses et yndet motiv, sommerfuglen, der er anbragt på stoleryggen. At det ikke var velset, at man satte sig i stolen, er en anden sag.

På hylden under sybordet ses det store fotoalbum.

Der findes ikke mange billeder af soveværelser. Familien Jacobsen, Ø. Assels mejeri, var med rette stolte af deres og lod i 1918 fotografen tage dette billede, der viser de flotte gardiner med hæklede blondekanter foran vinduerne. Over stolen ses et ophæng til håndklæder. Til venstre for vinduet ses spejlet, der er indrammet af gardinstof. I »Husholdningsbogen« står der om den daglige rengøring af soveværelser: »1. Vinduerne lukkes op, saa at Værelset i en Time kan blive udluftet. – 2. Sengeforligger og andre Smaatæpper tages bort og Sengen redes. – 3. Gulvet fejes. – 4. Bordplader og muligt Vindueskarmen vaskes og gnides med et haardt opvredet Skind og gnides efter med en Støveklud. – 5. Servanten og Servantestellet vaskes. – 6. Støvet tørres af og Mærker af Fingre o.s.v. gnides af overalt. – 7. Gulvet vaskes. – 8. Sengetæppet lægges paa. – 9. Naar Gulvet er tørt, men heller ikke før, lægges Sengeforliggerne og andre Tæpper paa Plads, og Møblerne stilles tilrette. – 10. Kritisk Eftersyn«.

Jens Kræn, Øster Assels, der boede under meget beskedne forhold, ses her ved bordet i sin stue ca. 1918. Vinduet er prydet med beskedne gardiner og en enkelt pottedplante.

På bordet står et glas mælk og tobakskassen. Han selv er fordybet i at læse salmebogen.

At blive fotograferet i sit hjem var ikke almindeligt for en slagteriarbejder i 1918.

Marie og Christian Hald med datteren Inger har taget deres pæne tøj på til ære for fotografen, der tog dette billede af dem i deres stue i Ågade.

Den store urtepotte er pyntet med crepepapir og sløjfe. Oven på hjørneskabet står familiens samling af gipsfigurer.

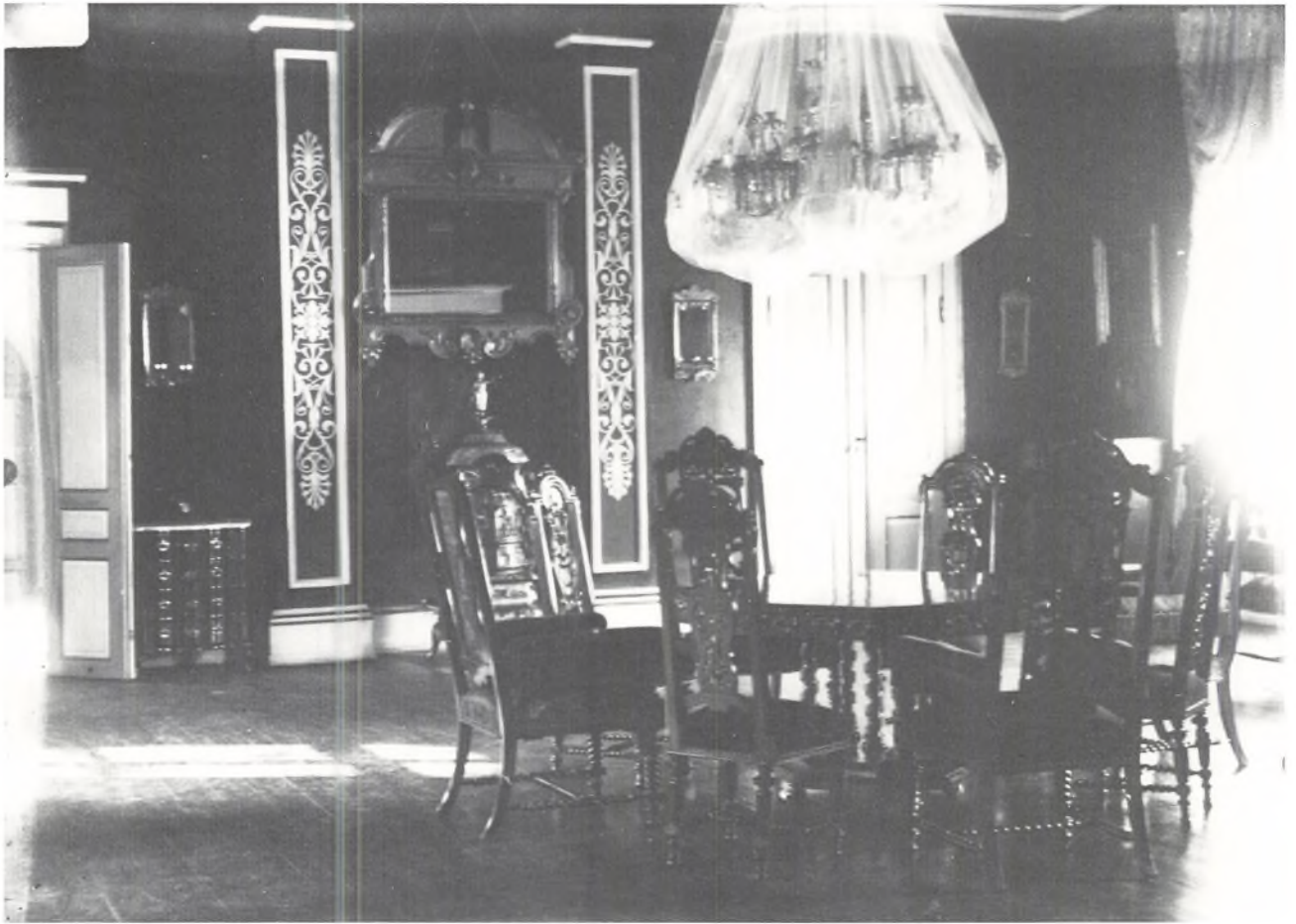
Billedet er fra 1918 og viser Johanne Klausen i sin stue hos svigersønnen, smed Henriksen, Vils. Hun ses omgivet af mange fine håndarbejder.

Det flotte, broderede bordtæppe med hvid lysedug over; på sofaen et fint pyntestykke og et hæklet sjal, som man ser et hjørne af. Over sengen er lagt et meget flot hæklet sengetæppe.

Det store billede på væggen viser et af tidens yndede motiver: Marsk Stig og hans mænd på vej over heden efter mordet på kong Erik Klipping i Finderup Lade 1286.

Før radioens og filmens tidsalder måtte man underholde sig selv. At synge og spille blev brugt meget indenfor hjemmets vægge og ved selskabelige sammenkomster. Det var altid kærkomment, når et par kunne underholde gæsterne med sang og musik. Uddeler Seerup og hustru er ved at øve sig i deres stue i Ørding brugsforenings bygning i 1918. Fruen sidder på en flot udskåret klaverbænk.

Et hjørne af riddersalen på Højris i 1914 – i kammerherre Steensen Leths tid.

Om rengøring af store prismelysekroner skriver »Husholdningsbogen«:

»Krystallysekroner maa efter Behov støves grundigt af med en Haarkost og maa desuden renses grundigt to Gange om Aaret ved Hovedrengøringen.

De slebne Prismes, Perler m.m. bør tages af Lysekronen i god Tid før Hovedrengøringen, en Dag, man har god Tid dertil. Krystallet skal vaskes i lunkent Vand med Børste. Hver enkelt Genstand skal eftertørres med en blød Klud og derefter gemmes væk til Hovedrengøringen er overstaet. Derefter monteres Lysekronen. Er det Sommeren, der staar for, indhylles Kronen i Tarlatan for at forhindre Fluerne i at sætte Pletter paa Krystalglasset«.

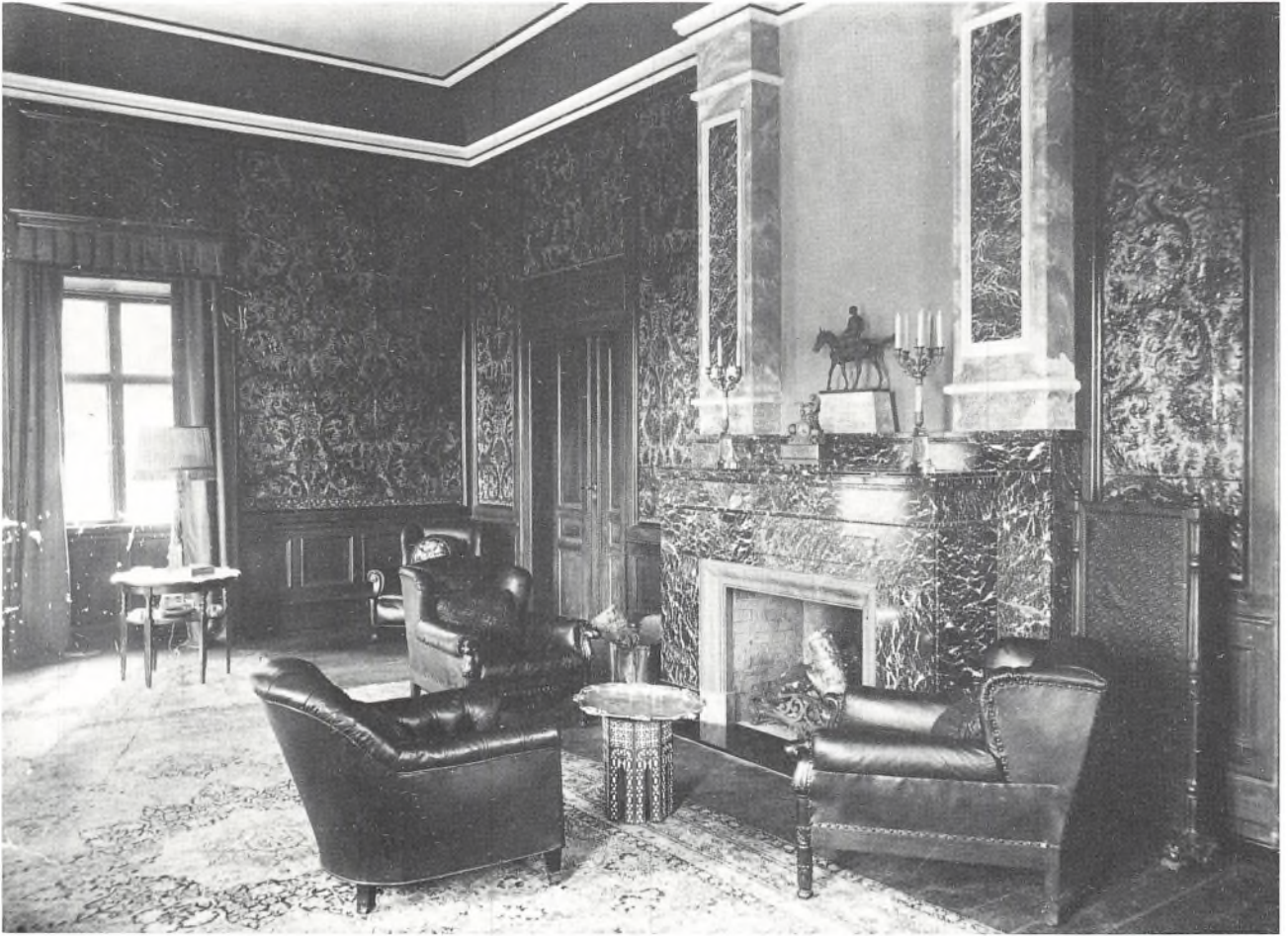
Den 11. februar 1919 ankom der 16 jernbanevogne til Nykøbing station, fyldte med møbler, som tilhørte nordmanden, generalkonsul Pay, der året før havde købt Højris af Steensen Leth. Værelserne på det gamle slot blev fyldt med de mange møbler; der var dog plads til enkelte af de møbler, der gennem mange år havde stået i riddersalen.

Her ses salen fra endevæggen modsat det forrige billede. Lysekronen, bordet midt på gulvet og de højryggede armstole ved bagvæggen er de samme, som ses på billedet fra 1914. Nyt er læderstolene med det norske rigsvåben præget i læderet, det store gulvtæppe og bjørneskindet.

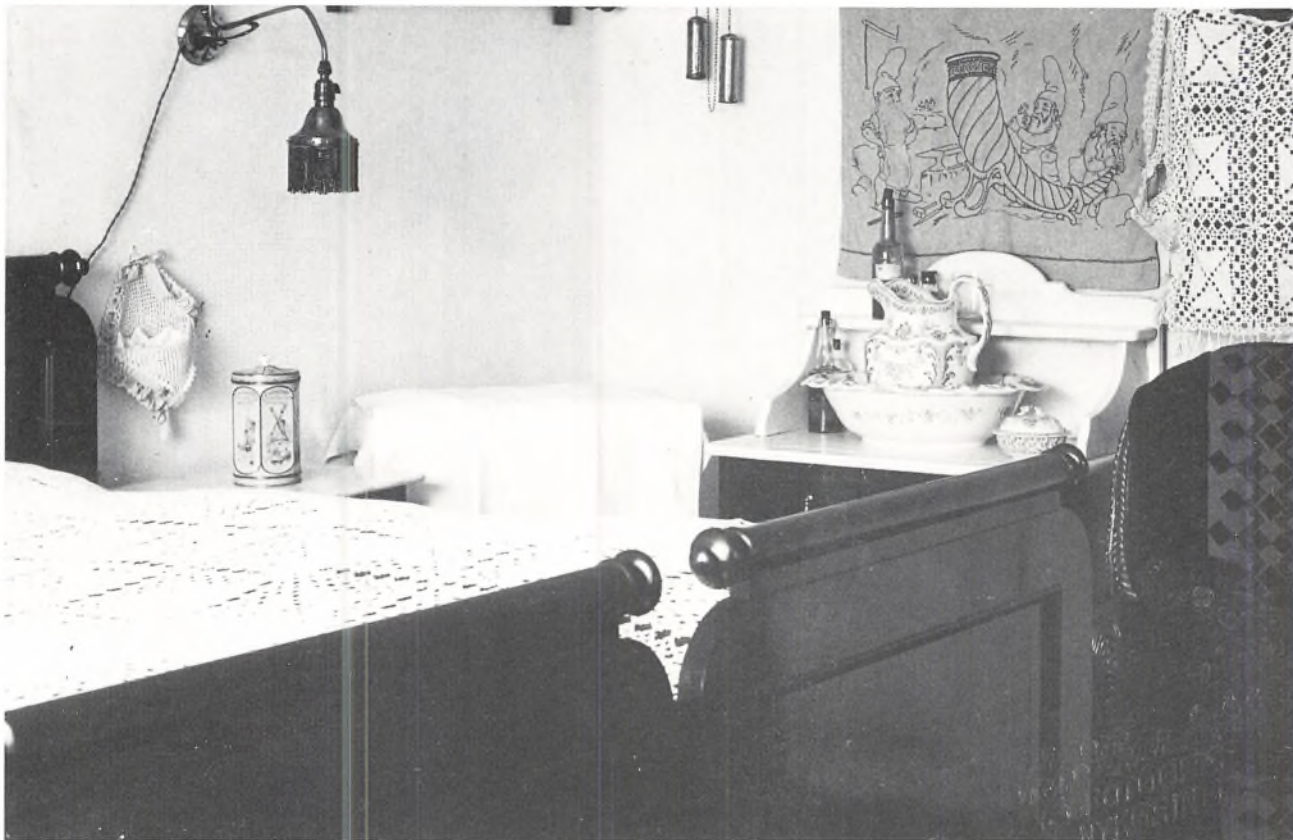
Havestuen på Højris 1919.

Den store stue er indrettet med magelige stole og sofaer, som er gode at slappe af i. De mange malerier og blomsterne i de store opsatser vidner om velstand.

Karnapstuen på Højris med læderstole foran den af Pay opsatte marmorkamin. Væggene er dækket af svinelædertapet, der var mere end 200 år gammelt.

Pay havde i 1921 opbrugt den store formue, han under krigen 1914-18 havde tjent ved spekulation på børsen og ved handel med fødevarer til den tyske hær. For at skaffe penge lod Pay det gamle svinelædertapet tage ned og skære i småstykker, som blev solgt.

Sove- eller gæsteværelse hos købmand Soelberg, Havnegade, ca. 1920. Ved væggen ses servanten. Om den skrev »Husholdningsbogen«:

»Ved Servanten vasker vi os selv og vore Børn. Intet skulle derfor synes rimeligere og mere indlysende, end at den skal være yderst ren og velholdt«.

Om rengøringen står der:

»Den skal vaskes med Sodavand og Sæbe. Inden man gør Servanten istand, klemmes en Avis ind med Skuffen, saaledes at den hænger ned over Servanten og beskytter denne.

Marmor og andre Stenplader skures med en lille Klud, Sæbe og Strippelse eller pulveriseret Pimpsten. Malede Plader sæbes af og skylles efter«.

Spisestuen hos mejeriejer Haaning, Dueholm Mejeri, Munkegade, ca. 1920.

De mørktbejdsede egetræsmøbler var meget brugte i borgerhjem de første 30-40 år af dette århundrede. Spisebord og stole var i de fleste hjem, som det ses på billedet.

Derimod var der mange modeller af buffet'er. Til højre for buffet'en hænger bordbørste og bakke, der blev brugt til at børste krummer af dugen efter måltiderne.

Kakkelovnen i hjørnet er én af N. A. Christensens salonovne, kaldet påfugleovnen, fordi der i den forniklede dørs motiv var en påfugl. Disse ovne havde en meget stor varmeevne og kunne opvarme de tilstødende rum gennem de rør, der ses foroven på den. Påfugleovnene var meget populære, idet de sorte højglans stålplader ikke skulle pudses. Ved hovedrengøringen blev ovnen med en spritklud rengjort for pletter og snavs.

I hjem, hvor der var flere stuer, havde man »den pæne stue«, som mest blev brugt til selskabelighed og ved højtiderne. Billedet viser antagelig »den pæne stue« med de bejdsede mahognimøbler hos gårdejer Søren Blaabjerg, Thorup, 1920.

I stoleryggen er bejdsen slebet af udskæringerne, så det lyse mahognitræ kommer frem og giver en fin kontrastvirkning.

Sæderne i stolene var polstrede med stålfjedre opsat på lærredsgjorder og betrukket med plys. Stolene var derfor meget behagelige at sidde på og særdeles slidstærke.

Fotograf Mette Pedersen tog dette billede af familiens dagligstue i Øster Assels ca. 1920.

Det var kun få hjem, der på det tidspunkt havde telefon. Det er måske derfor, den unge mand skal demonstrere at være optaget af en samtale.

Om blomsterne på bordet skriver »Husholdningsbogen«:

»Det blomstersmykkede Bord vil i Barnets Bevidsthed blive et led i Hjemmets yndefulde Særegen-
hed, og den unge Mand og Kvinde vil, længe efter de har forladt Hjemmet, med Glæde mindes den
festlige Hyggefølelse, som Blomsterne på den rene, hvide Dug kunne fremkalde hjemme hos Fader og
Moder«.

Denne flotte egetræsspisestue hos herreekviperingshandler Povl Jensen, Algade, er sikkert bestilt hos én af byens snedkermestre. Møblerne er tegnet og fremstillet til netop dette rum.

Vægskabet er bygget op omkring buffet'en, der virker meget let og fin i forhold til det store, tunge vægskab. I skabet var der god plads til porcelæn og duge m.m. I buffet'ens øverste del var der hylder til øl- og vinglas. De lave skuffer var velegnede til opbevaring af sølvtøj.

Den underste del med de to låger gav god plads til større ting som glasskåle og måske punchebowlen. Billedet, der er fra ca. 1920, viser, at man også dengang havde store plattesamlinger.

Det er den gamle, borgerlige klunkestil, som her ses i herreekviperingshandler Povl Jensens dagligstue ca. 1920. I det fine loft ses de elektriske armaturer skjult i stukken. Om vedligeholdelse af polstrede møbler skriver »Husholdningsbogen« bl.a.:

»Man maa ikke staa paa Møblerne, og naar man lægger Fødderne paa dem, bør man lægge en Avis imellem. Børnene maa ikke ligge paa Knæ paa Stolene. Der maa ikke spildes paa Møblerne eller Tæpperne og ikke tages paa dem med vaade eller smudsige Hænder.

Selv den mindste Rift og det mindste Hul skal repareres med det samme, og enhver Plet skal tages af, mens den er frisk«.

Der slappes af i stuen hos Dorthea Kjærgaard, Vester Jølby, 1920.

Bag de store låger i kakkelovnen var kogerummet. Når der blev fyret i kakkelovnen stod her en vandkædel. Herved opnåede man tre fordele: en billig opvarmning af vandet, en hyggelig, snurrende lyd, og det kogende vand afgav luftfugtighed, der modvirkede den tørre kakkelovnsvarme.

Til venstre for kakkelovnen ses et af tidens populære billeder, sognets kirke set udefra og indefra, samt portræt af sognepræsten. Barometret, der ses under billedet, havde i de fleste hjem sin plads på væggen ved siden af kakkelovnen.

Distriktslæge A. C. Faartofts dagligstue i hjemmet i Toldbodgade. Her vises et hjørne af et typisk borgerhjem fra første del af dette århundrede.

På billedet, der er fra 1920, ses klaver, stort spejl, lette stole med stramajbroderi, sofa med broderede puder, mahognibord med sølvopsats, lænestol med skånestykke over ryggen og mange billeder på væggen.

Lærerinde frk. Fogh sidder her i sin stue og arbejdsværelse i Ørding skole 1921.

Her er en af N. A. Christensens døgnbrændere. Det vil sige en ovn, hvor man efter optænding kunne vedligeholde ilden i flere dage. Om morgenen blev slagter og aske rensed ud af de nederste låger, en opgave, der krævede stor forsigtighed for ikke at få glødende kulstykker ud på gulvet og for ikke at støve for meget. Efter rensningen blev ovnen fyldt op med kul eller koks. Om aftenen ved sengetid blev risten, hvorpå brændslet lå, rystet kraftigt, for at asken kunne falde ned i den underliggende askeskuffe. Til natfyring blev der ofte brugt briketter, der kunne ligge og ulme oven på kokslaget og derved holde ilden vedlige, uden at ovnen afgav for megen varme.

Læge Schüttens stue i lægeboligen i Øster Hvidbjerg 1921.

De polstrede møbler, klaveret og de store potteplanter står i fin kontrast til det hvidlakerede panel, hvorpå er sat figurer, vaser og andre nipsting. At billedet er taget om sommeren ses af fluenettet omkring loftslampen.

Den hyggelige stemning understreges af lægens lytten til højtlesningen.

Viggo Ried med hustru og barn i deres stue i Karby 1921. Familien havde i de første år af deres ægteskab en manufakturforretning i Karby.

Mange unge begyndte dengang med kurvemøbler i stuen, da det var billigere at anskaffe end træ- og polstermøbler.

Læg mærke til den fine, broderede sofapude og den håndsnyede skærm på bordlampen til højre samt den fine barnestol med de drejede ben.

Stuen hos sadelmager Nielsen, Øster Assels, var sparsomt møbleret, som det var tilfældet i mange arbejder- og håndværkerhjem i 1923. Man havde spisebordet at sidde ved og chaiselongen at hvile sig på. Ophængningen af skriftsteder på væggen tilkendegiver, at familien er religiøst indstillet. Tegningen af »Redningsbåden går ud« var ét af tidens populære billedmotiver.

Dagligstuen hos overlæge Nordentoft, Østergade, ca. 1924. På billedet ses den nye tids møbler og deres placering, der gav mere fri gulvplads.

Om renholdelse af polstrede møbler skriver »Husholdningsbogen«:

»Møbelbetræk, som ikke er for sart eller for lyst, kan man efter Behov børste over med en fugtig Børste, som jævnligt skylles i koldt Vand og derefter slaaes af. Denne Overbørstning samler Støvet fortrinligt og klarer Farverne. Er Betrækket smudsigt, kan man børste med Salmiak og Vand og gnide godt over med rene Linnedklude. Til mørkt Betræk kan man bruge Kvillajabark i Stedet for Salmiakblandingen«.

Først i tyverne begyndte et nyt bohavn at trænge ind i hjemmene. Det var radioen. De første udsendelser blev sendt af radioklubber over korte afstande. I 1925 blev disse udsendelser forsøgsvis overtaget af staten. Året efter fik Statsradiofonien eneret på radiospredningen.

Billedet viser overlæge Nordentofts børn, der lytter til en radioudsendelse gennem høreapparater ca. 1925. Højtaleren kom først i brug nogle år efter.

»Madam Blå« er på bordet hos Mette Haugstrup, Øster Assels, 1924. Den emaljerede kaffekande var som regel blå og hørte med til en hyggelig sammenkomst, deraf navnet »Madam Blå«.

I tyverne begyndte de hygiejniske krav at vinde indpas i hjemmene. Man var klar over, at sprækkerne mellem gulvbrædderne var samlingssteder for støv og snavs. Det var én af årsagerne til, at man begyndte at dække gulvene med tæpper. Men uldne tæpper var kostbare, og det blev derfor de billigere linoleumstæpper med påtrykt mønster, som det ses på billedet, der kom til at dække gulvene i de fleste hjem.

I 1925 blev dette billede af »Sypigerne« fra Hvidbjerg, Amalie og Marie Aggerholm, taget i deres dagligstue, som også var deres arbejdsrum.

Bordet i venstre side af billedet blev brugt til at klippe stoffet ved før syningen.

Den ene sypige sidder på divanen, der var en afløser for chaiselongen; den var billigere og bedre at ligge på.

At damerne også fik tid til at sy for sig selv ses af de fine, broderede puder, bordduge og blondegardiner. Det hvidmalede bjælkeloft forøgede lysstyrken fra den enlige pære, der hænger under loftet.

Indtil velfærdssamfundet med den store udflugtning til parcelhuse i 50'erne og 60'erne boede mange familier i byerne i små lejligheder. De mindste var beboelsesejendommenes taglejligheder, hvoraf de fleste havde en kvist, som gav gulvplads og større vinduesareal.

På billedet ses stuen hos cigarhandler Pedersen, som 1924 boede i taglejligheden Ringsgade 10. Selvom lejligheden var lille og trang, viser billedet, at der alligevel kunne være hyggeligt og pænt.

Lærer Jacobsen og søsteren Margrethe i stuen ved Sillerslev skole 1925.

På væggen ses pipeophængningen. De lange piber var meget populære til hjemmebrug. Pipehovederne kunne indeholde tobak til en hel aftens rygning.

Det øverste billede til venstre for døren er en gengivelse af altertavlen i Nykøbing kirke. Spisestolenes sæder og ryg er betrukket med læder. Om vedligeholdelse heraf skriver »Husholdningsbogen«:

»For at holde sig blødt og bøjeligt skal Læderbetræk fra Tid til anden gnides ind med et eller andet Fedtstof. Bonevox kan bruges eller almindelig Margarine. Efter Indgnidningen gnides kraftigt efter med en blød Klud, indtil Læderet ikke fedter mere«.

Direktør Th. Christensen med familie ved spisebordet i lejligheden i Vettelsgade 1928.

Det var tidens opfattelse, at bordskikkene kun kunne læres ved et ordentligt og veldækket bord. Det var en selvfølge for idealhusmoderen, at det daglige bord var dækket således, at hvis der kom en gæst, skulle der blot sættes en ekstra kuvert på bordet.

De fleste bykøkkener havde to gasapparater og en gasovn, som det ses på billedet af gasbordet i familien Th. Christensens køkken i Vettelsgade i 1928.

I den lange, lave skuffe lå knive og skeer til madlavningen. Under skuffen hækassen, som var en træ-kasse med ruller, som kunne trækkes ud på gulvet. Kassen var fyldt med træld eller avis-papir, hvori der i midten var et hul. Heri blev den varme gryde med mad sat ned og en pude af træld eller avis-papir blev lagt over. Derved kunne maden holde sig varm meget længe og småkoge.

I hjørnet over gasbordet ses hylder med papirhyldeborter, der kunne fås i mange mønstre og farver.

Efter et langt arbejdsliv som drejer nyder Peder Nielsen Pedersen alderdommen i sin stue hos datteren Anna Johansen i Rakkeby 1929.

De fine møbler og lysestager har Peder Nielsen Pedersen selv fremstillet. I spejlet ses bogstaverne P.N.P. Billedrammerne er også håndarbejde, udskåret i træ.

I små stuer kunne den stærke varme fra kakkellovnen være ubehagelig, hvis man sad tæt på. For at modvirke dette blev der opsat kakkellovnsskærme. De var på bagsiden beklædt med en zinkplade, der tvang varmen opad. Forsiden blev pyntet med broderede stofstykker eller billedvævede stoffer.

Fotograf M. Thordahl, der havde lejlighed og atelier i Håndværkerforeningens bygning i Algade, tog i 1930 dette billede af stuen. Stol og sofa, der står tæt ved kakkellovnen er beskyttet af skærmen. På gulvet ligger en fodpude, der dengang var meget populær, fordi den var god at sætte fødderne på, hvis der var træk ved gulvet. Desuden var de broderede puder dekorative.

Selv om der på snedkerværkstederne fandtes maskiner, var der i 30'erne mange detaljer, der skulle fremstilles i hånden. Billedet viser hyggehjørnet hos snedkermester Jens Christensen og hustru, Havnegade, 1935.

Udskæringerne på bord- og stolebenene samt på stoleryggen er skåret med håndværktøj. Det var også på dette tidspunkt, at de dybe sofaer og lænestole blev moderne. Polstringen var håndarbejde, som blev udført af tapetsereren (sadelmageren).

Børnene hygger sig i stuen hos Jens Dissing, »Mygdamgaard« i Øster Assels, ca. 1935.

Bord og stole er en model, som landsbysnedkeren var dygtig til at fremstille i 30'erne. Det krævede ikke mange maskiner at fremstille de solide stole og bordet med det kraftige understel. Til gengæld krævede det, at snedkeren var faglig dygtig, for at han kunne fremstille så flotte møbler, som ses på billedet. Bordpladen og det meste af underdelen er fineret mahogni, hvori der er indlagt en streg af ahornfiner. Møblernes overflade er blankpoleret med politur-shellak, en afsondring fra lakskjold-lusen, som levede på indiske blommetræer.

Det var en meget langsom proces at polere møbler. Polituren blev dryppet på en linnedklud, som med let hånd blev gnedet på træets overflade. Herved blev der efterhånden lagt et tyndt, stærkt og blankt lag på træet.

I sidste halvdel af 30'erne fik mange installeret centralvarme i huset. Det blev muligt at opvarme alle lejlighedens rum. Hvor der var plads nok, blev stuer lagt sammen til ét stort rum, som gav god plads til møblerne. Den lette tone blev understreget af malede vægge med få, men store billeder. Der var ikke mere behov for tykke eller flere lag gardiner for at holde på varmen. Det blev moderne med lette, lyse gardiner.

Billedet viser stuen hos dyrlæge Holst i Øster Hvidbjerg 1939.

For de unge, der blev gift i den første del af dette århundrede, var det naturligt, hvis man havde råd, i de første år af ægteskabet at købe gode møbler, der skulle holde livet igennem. De fineste møbler blev skånet ved at stå i en stue, som kun blev brugt ved festlige lejligheder.

Billedet viser fhv. købmand N. C. Rasmussen og hustru, Øster Assels, i deres »pæne« stue 1940. Til højre i billedet ses bogskabet. Her blev de indbundne bøger opbevaret.

På billedet af stuen hos Severin Nielsen, Vejerslev, 1940, ses en af tidens mest populære loftslamper, som kunne fås med fra tre til fem arme med lampesteder. Ved hovedrengøringen blev glasskærmene taget ned og vasket med sæbevand. Lampen var af oksyret metal, som blev rensset med petroleum og pudset blank med bløde klude. De elektriske pærer skulle med stor forsigtighed afvaskes med lunkent vand og pudses efter med en spritklud.

Et af 40'ernes statussymboler var radioen. Mange skiftede deres apparat ud hvert år, når der kom en ny model på markedet. På billedet af hyggehjørnet hos hotelejer Karen Markvorsen, Vestergade, ca. 1945, ses en radiomodel, som gennem flere år var populær. I den nederste del af skabet var der gram-mofon.

Sidst i 30'erne skete en forandring i stuenes belysning. Foruden loftslampen blev der placeret stå- og bordlamper ved arbejds- og læsepladserne, og der blev ophængt lampetter på væggene som hygge-belysning.

Fotograf Mette Pedersen, Øster Assels, der har taget de fleste af bogens billeder, fotograferede i 1950 søsteren Anna i deres stue. Det er to små stuer, der er blevet til én ved, at det meste af skillevæggen er fjernet. Til venstre ses den del, der blev stående som en adskillelse mellem spise- og opholdsstuen. De to lænestole, også kaldet klubstole, var en god og forholdsvis billig model, som blev brugt i mange hjem.

I de fleste centralvarmeanlæg i 30'erne og 40'erne blev der brugt fast brændsel, som var vanskeligt at skaffe under – og flere år efter – verdenskrigen. Man flyttede derfor møblerne sammen i én eller to stuer, som blev opvarmet.

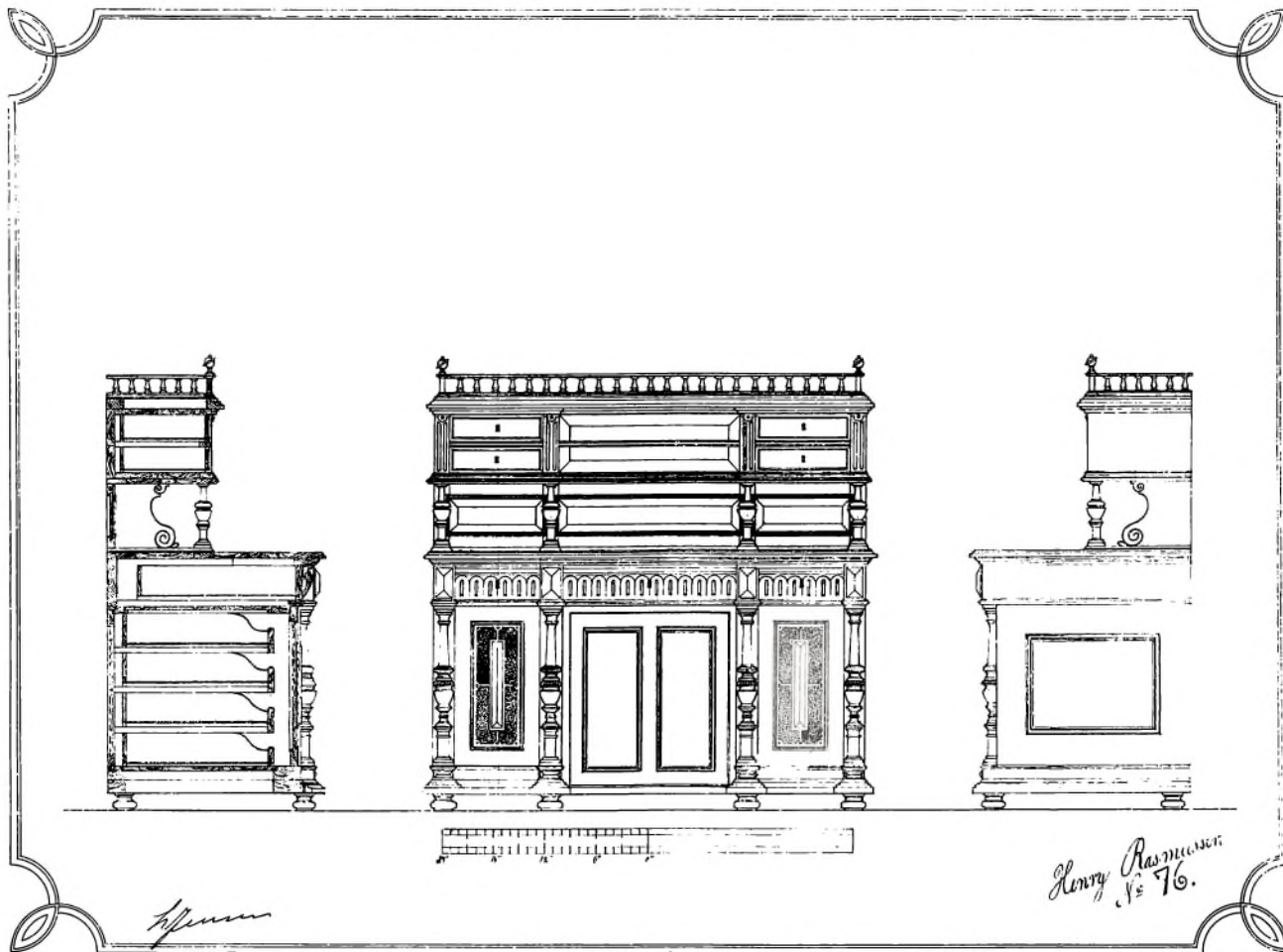
På billedet ses dagligstuen hos apoteker Hertz i Vils 1948. Her står møblerne tæt, og døren ind til den tilstødende stue er tildels spærret af blomsterbordet.

Billedet viser stuerne hos lærer Pedersen og hustru i Øster Assels. Det blev taget i anledning af parrets sølvbryllup i 1952.

I 40'erne var lærergerningen en respekteret stilling, især på landet. Også økonomisk var læreren godt stillet.

De to stuer med den brede døråbning er møbleret med moderne, polstrede møbler. Som det ses på billedet var det blevet moderne at hænge de grønne planter op på væggene i smedejernsophæng.

Tegningen af en buffet er udført af Henry Rasmussen, da han som snedkerlærling i 1907 gik på Randers Tekniske Skole. Målestokken er i tommer og alen.

Dengang møbelproduktionen var håndarbejde, var det nødvendigt, at svendene kunne arbejde efter en tegning, der som oftest var udført af mesteren.

En meget stor del af undervisningen på de tekniske skoler for snedkerlærlinge var møbeltegning. De lærte at tegne møblerne i nøjagtig målestok og at få alle detaljer med.

Henry Rasmussen, der var en meget dygtig snedkersvend, arbejdede på flere af Nykøbings snedkerværksteder, til han i 1950 gik på pension.